

**Висновки.** Отже, використання продуктів народної творчості для дітей молодшого шкільного віку у навчально-виховному процесі сучасних закладів освіти, вчитель формує свідомого громадянина, який здатний проявляти толерантне ставлення в першу чергу до оточуючих людей, у колі рідних та друзів, а також до різних верств населення. Казки, прислів'я, приказки, оповідання, що пронизані спадщиною минулих поколінь направляють дітей у виборі поведінки по більш достойному та чесному варіанту, адже виражають повагу до людини та викликають відразу від злодійства, жахливого ставлення до навколишнього світу.

#### **Література**

1. Басюк А. М., Олійник Н. А., Білик Т. С. Формування толерантності у молодших школярів. Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)), 2022. № 6(1 1) . С. 299-309.
2. Бернадська Л.В. Теоретичні аспекти виховання толерантності. Теоретичні питання культури, освіти та виховання, 2008. - Вип. №29. С.97-99.
3. Демченко О.П., Лазаренко Н.І., Любчак Л.В. Інформаційно-комунікаційні технології у підготовці майбутніх педагогів до роботи з обдарованими дітьми. Інформаційні технології і засоби навчання. 2021. Том 86. №6. С.123-143. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/4570/1947>
4. Степанов О.П. Як виховувати толерантність? Народна освіта, 2001. №9. С.91-97.
5. Сухопара І. Формування у молодших школярів толерантності як соціально-ціннісної якості особистості : теоретичний аспект. Педагогіка, психологія і соціологія, 2010. 258 с. С. 227–231.
6. Сухопара І. Формування ціннісного ставлення до людини у молодших школярів. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. [«Сучасні технології навчання в початковій освіті»], 2006. 160 с. С. 134–135.
7. Сухомлинський В. О. Квітка сонця: Притчі, казки, оповідання, 2017. 240 с.
8. Хамедюк Н.С. Актуальні проблеми виховання гуманістично спрямованої особистості учня на принципах педагогіки толерантності, 2010. №32. С.23-27.
9. Ходанич Л.П. Виховний потенціал дитячої літератури Закарпаття: монографія, 2010.

**Я. Білоконь,**

здобувач ОС «бакалавр»

Вінницького державного педагогічного  
університету імені Михайла Коцюбинського

**Y.Bilokon,**

holder of a higher education degree "Bachelor"

Vinnytsia Mykhailo Kotsubynsky  
state pedagogical university

#### **ТЕАТРАЛЬНЕ ЖИТТЯ ВІННИЦІ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ**

#### **THEATER LIFE OF VINNIA AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY**

***Анотація.** В статті розкриваються історичні передумови розвитку театрального мистецтва Поділля, зокрема м. Вінниці початку ХХ століття. Подано*

*результати вивчення та аналізу періоджерел. Представлено театральні колективи, що працювали у приміщенні Вінницького театру, подано аналіз репертуару.*

**Abstract.** *The article reveals the historical prerequisites for the development of theater art in Podillia, in particular, the city of Vinnytsia at the beginning of the 20th century. The results of the study and analysis of primary sources are presented. Theatrical groups that worked in the premises of the Vinnytsia Theater are presented, and an analysis of the repertoire is presented.*

**Ключові слова:** *театр, театральне мистецтво, місто Вінниця, театральна справа*

**Keywords:** *theater, theater art, the city of Vinnytsia, theater business*

**Постановка проблеми.** Театральне життя вирувало у Вінниці ще з початку XIX ст. Ще коли Вінниця була повітовим містечком тут була своя трупа, був театр і сюди періодично приїжджали відомі в ті часи актори. Проте з появою в 1910 році Вінницького міського театру театральне життя розквітло ще більше. Поділля вважалося одним з визнаних центрів України.

**Виклад основного матеріалу.** Свого стаціонарного театру місто не мало до 20-х рр. XX ст. До цього часу на сцені виступали місцева трупа та заїжджі актори. Театр радував глядачів та допомагав пережити важкі часи. Як от, наприклад, війну та революцію. Попри усі події, 1917 рік не приніс особливих змін у місцеве театральне життя Вінниці – тривали гастролі оперетково-комедійної і фарсової трупи «Мініатюр» з 20 осіб під орудою П.Варязького. Відбувалися концерти за участі заїжджих співаків. Рецензенти хвалили та критикували комедіантів. Зрідка відбувалися благодійні концерти. Продовжувалися сеанси кінематографа [1, с. 107-108].

Проте тепер театр часто використовувався не за призначенням. Приміщення театру доволі велике, тож тут періодично відбувалися з'їзди, збори та мітинги, конференції та засідання. Наприклад, 1917 року відбувся Губернський з'їзд подільських українців. Головував на ньому письменник та громадський діяч Дмитро Маркович, а його заступником став відомий у Вінниці лікар Микола Стаховський. Головне питання з'їзду – необхідність підтримки Центральної Ради як єдиного всеукраїнського державного органу [1, с. 109; 3].

Після відступу більшовиків у середині лютого 1918 року та повернення української влади мистецьке життя міста почало відновлюватися. В Україну, та у Вінницю зокрема, прибували театри різного профілю та спеціалізації, що тікали від голоду, економічної руїни та терору, якими режим Раднаркому утверджував владу в Москві та Петрограді. Впродовж 1918 р. у місті почергово виступали російські драматичні і комедійні трупи; українські, єврейські і польські колективи; активно гастролювали заїжджі знаменитості, які давали по 1-2 концерти; приїздили й декламатори і гумористи, танцюристи і музиканти, куплетисти і пародисти. Багато відомих оперних виконавців, які брали участь у виставах місцевого театру протягом 1915-1919 рр., давали сольні концерти, де виконували сцени із класичних опер:

баладу Мефістофеля з опери «Фауст» Ш. Гуно, арію Віолети з опери «Травіата і «Аїда» Дж. Верді та ін. Публіка охоче відвідувала усі вистави, газети рясніли рецензіями та оглядами [1, с. 111; 5, 121] .

28 січня 1920 р. колективи двох театральних труп – «Нового Львівського театру» під керівництвом А. Бучми і київського «Молодого театру», який очолював Г. Юра – об'єдналися і утворили Новий драматичний театр ім. І. Франка. Центром театру стали корифеї української сцени А. Бучма, Г. Юра (який і очолював колектив), М. Крушельницький, О. Ватуля [2; 4].

Вінницький драматичний театр вже з перших своїх кроків став на шлях реалістичного мистецтва. У ньому знайшли своє продовження славні традиції українського народного театру створеного М. Кропивницьким, П. Саксаганським, М. Заньковецькою. Становлення театру відбувалося у важких умовах: брак коштів, театального майна, житла. Актори виконували допоміжні роботи у театрі.

Першою успішною виставою молодого мистецького колективу була драма Івана Франка «Украдене щастя». Театр відразу ж завоював пошану трудящих. Його вистави радо зустрічали в містах і селах Поділля та інших регіонів України. Пізніше, після гастролей на Донбас, театр залишився в Харкові.

У Вінниці в 1920 році працював ще один театр – «І-й трудовий кооператив українських акторів». Цей колектив увійшов до складу трупи оперного театру, на сцені якого звучали опери «Катерина», «Борис Годунов», «Аїда», «Мазепа». Наступного року у Вінниці відбулося відкриття українського та російського місцевих театрів. Артисти виступали перед робітниками міст і сіл губернії. Після вистав збори передавали у фонд, який допомагав голодуючим у Самарській та інших губерніях Росії. Колектив Вінницького українського театру ставив драматичні твори українських письменників.

1925 р. в місті було відкрито напівпрофесійний театр «Червоний галстук», засновником якого був І. А. Савченко. Був у місті також і єврейський театр.

Починаючи з 1929 року міські керівні органи Вінниці знову порушують питання про створення трупи свого стаціонарного театру. Та професійним рівнем трупи вінничани не могли похизуватися аж до 1933 року. Тому до цього часу місцеву публіку тішили гастролери, або як їх було прийнято називати - пересувні театри: імені Затонського, Єврейський театр, Театр російської драми тощо.

У 1929-1932 роках Вінницю своїм місцем базування обрав пересувний театр опери та балету УСРР. До його складу входили відомі українські оперні співаки: Ахматова, Іскра-Озерська, Загуменний, Мамін-Нікольський, Манько, Єроганов та інші. Спектаклі театр давав для населення усієї Правобережної України.

Між іншим, в регіоні діяли аматорські (самодіяльні) театри, в яких у вільний час брали участь робітники і службовці. Вони функціонували в більшості при клубах та сільбудах. Створювалися драматичні гуртки з ініціативи молоді, яка сама робила декорації чи купувала їх за свій кошт.

Цікаво, що одним із осередків театального мистецтва був Вінницький обласний театр опери та балету. Його історія починається з 1928 р., коли було

створено третю пересувну оперу. Тобто у Вінниці, тихому провінційному містечку Поділля діяв власний театр опери та балету. Пізніше цей театральний колектив увійшов до складу Вінницького театального тресту і з вересня 1932 р. залишився для постійної роботи у Вінниці [2; 4; 5].

В цей період у театрі ставили новостворені опери та балети, в яких композитори порушували теми революційних подій, героїки громадянської війни тощо. Їх повинні були побачити якомога більше глядачів і не лише великих, але і периферійних міст України. З цією метою організовувалися показові пересувні музично-театральні трупи. Невдовзі було створено кілька таких колективів: Перший пересувний ДРОТ у Полтаві (1928р.); Другий пересувний оперний театр у Вінниці (1929 р.); Третій пересувний оперно-балетний театр та Державна українська Лівобережна опера (1930 р.); Четверта пересувна українська опера (1930 р.).

У жовтні 1933 року у Вінниці нарешті відкрився театр опери та балету. Репертуар на той момент був грандіозним: спектаклі опери «Фауст», «Євгеній Онегін», «Пікова дама», «Борис Годунов», опери, «Енеїда», «Тихий Дон», «Наталка Полтавка», балет «Лебедине озеро», «Червоний мак», «Дон Кіхот». Але, незважаючи на професіоналізм акторів та велике бажання грати та творити, на календарі був 1933 рік. На вулицях голод. Місто було не в змозі опікуватися трупою. Вистави не збирали залів. І колективу запропонували перевестися в Сталіно (Донецьк), де було підготовлене необхідних розмірів приміщення. Там була можливість забезпечувати більшу трупу. Частина колективу, яка переїхала з Вінниці і частина трупи переведеної в Сталіно із Ворошиловграда (Луганська) стали основою для створення Донецького театру опери та балету.

Театральна справа на Поділлі потребувала ґрунтовної реорганізації театрів із скромним фінансовим лімітом для подальшого обслуговування районів. В області залишилися працювати лише кілька театрів, серед яких три українські. Головним серед театральних колективів залишався Вінницький оперний театр, що давав більш-менш задовільні прибутки. Президія Облвиконкому ухвалила рішення закріпити оперний театр за Вінницею на чотири місяці, а з другої половини сезону влаштувати його в одному з великих міст поза межами району, а на той час до Вінниці на три місяці запросити один з українських драматичних театрів, зокрема Львівський театр ім. М. Заньковецької. Для обслуговування всіх міст області треба було зміцнити склад робітничо-колгоспних театрів. Це була єдина можливість організувати більш-менш нормальну роботу колективів. Не зважаючи на припинення діяльності Театрального Тресту на правобережжі, театральні колективи, у тому числі й Вінницька опера, хоч і з великими труднощами, все ж продовжували своє творче існування.

**Висновки.** Попри труднощі, важкі та подекуди небезпечні роки після війни і розрухи місто приймало талановитих та відомих акторів. Початок 20-х рр. був періодом пошуку творчого стилю та формування художньо-естетичних засад театральних колективів, репертуар яких знаходився під контролем влади і мав відповідати новій «пролетарській» ідеології. За майже 40 років Вінниця стала осередком, де створювалися театральні колективи й розвивалися, вдосконалювалися

заїжджі трупи. Театральне мистецтво набирало обертів і знаходило нових майстрів театральної справи, які прославилися не лише на Поділлі, з рештою як і сам театр.

#### Література

1. Вінницький театр у свічаді історії (1910-1940)/Л. І. Семенко, О. В. Логінов. – Київ : Центр ДЗК, 2019. 536 с.
2. «Дуже театральне містечко»: історія вінницьких театрів із XIX століття URL: <https://vezha.ua/podruzhnij-konflikt-i-mriyi-pro-teatr-yak-odesytka-tetyana-lentovska-vplynula-na-kulturne-zhyttya-vinnytsi/>
3. «Його сміливо можна перенести до будь-якої столиці»: історія міського театру Вінниці.URL: <https://vezha.ua/jogo-smilyvo-mozhna-perenesty-do-bud-yakoyi-stolytsi-istoriya-miskogo-teatru-vinnytsi/>
4. «Літературно-мистецьке життя на Поділлі на початку 20-х рр. XX ст. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-5093.html>
5. Театр опери та балету і Державна консерваторія у Вінниці як феномени національної культури першої половини XX ст.: Монографія – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2020. – 436 с.

**С.Бойко,**

викладач вищої категорії кафедри культурології  
та зарубіжної літератури ХГПА

**S. Boyko,**

a teacher of the highest category  
of the Department of Cultural Studies  
and foreign literature of KhHPA

### ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ЦИКЛУ В СУЧАСНОМУ ВУЗІ: ОЕСМ

#### FEATURES OF TEACHING DISCIPLINES OF THE ART AND AESTHETIC CYCLE IN A MODERN UNIVERSITY: OESM

**Анотація:** стаття розкриває особливості викладання дисциплін художньо-естетичного циклу у вищій школі, зокрема «основи сценічних та екранних мистецтв» та «художню культуру». Увага акцентується на провідній тематиці дисциплін, комплексі сформованих знань та вмінь як результату опанування предмету.

**Abstract:** the article reveals the peculiarities of teaching the disciplines of the artistic and aesthetic cycle in higher education, in particular "the basics of stage and screen arts" and «artistic culture». Attention is focused on the leading topics of the disciplines, the complex of formed knowledge and skills as a result of mastering the subject.

**Ключові слова:** екранно-сценічні мистецтва, театральне мистецтво, драма, кіно, мистецтво хореографії, музика.

**Key words:** screen and stage arts, theater art, drama, cinema, art of choreography, music.